

JANÁČKOVO KVARTETO / JANÁČEK QUARTET

Účinkující / Performers

Miloš Vacek – 1. housle / 1. violin

Richard Kružík – 2. housle / 2. violin

Jan Řezníček – viola / viola

Lukáš Polák – violoncello / cello

24.11. 2024

15h, Vila Löw-Beer /
3pm, Villa Löw-Beer

Program

Vítězslava Kaprálová

Smyčcový kvartet č. 1, op. 8

1. Con brio
2. Lento
3. Allegro con variazioni

Leoš Janáček

Kvartet pro dvoje housle, violu a violoncello
„Listy důvěrné“, JW VII/13

1. Andante
2. Adagio
3. Moderato
4. Allegro

Přestávka

Vítězslav Novák

Smyčcový kvartet č. 2 D dur, op. 35

1. Fuga: Largo misterioso
2. Fantasia: Allegro passionato ma non troppo presto – quasi scherzo – largo misterioso

Programme

Vítězslava Kaprálová

String Quartet No. 1, Op. 8

1. Con brio
2. Lento
3. Allegro con variazioni

Leoš Janáček

Quartet for Two Violins, Viola and Cello
“Intimate Letters”, JW VII/13

1. Andante
2. Adagio
3. Moderato
4. Allegro

Intermission

Vítězslav Novák

String Quartet No. 2 in D major, Op. 35

1. Fuga: Largo misterioso
2. Fantasia: Allegro passionato ma non troppo presto – quasi scherzo – largo misterioso

Autoři skladeb večera složeného z moderních smyčcových kvartetů mají úzký vztah nejen k Brnu, ale také k moravské lidové hudbě.

Brněnská skladatelka Vítězslava Kaprálová (1915-1940) patřila k meziválečné generaci skladatelů a skladatelek, která tvořila přechod mezi pozdním romantismem a střízlivějším stylem francouzské moderní hudby. Ačkoliv Kaprálová pocházela z prominentní hudebnické rodiny, studium skladby a dirigování na brněnské konzervatoři nebyla v její době samozřejmost. Později pokračovala ve studiu u Vítězslava Nováka v Praze. Ten oceňoval její cit pro zhudebňování lyrických básnických předloh a tuto tvorbu jí doslova musel zakazovat, aby se zdokonalovala také v jiných formách. Tvorba pro smyčcové nástroje není pro Kaprálovou typická – ale jen obtížně můžeme usuzovat na obecné charakteristiky její tvorby, když zemřela v pouhých 25 letech. Její talent byl ovšem neoddiskutovatelný a navzdory jejímu mládí ji přivedl k provedení její *Vojenské symfonietty* v čele České filharmonie před prezidentem republiky a o rok později provedení této skladby řídila v čele orchestru BBC. Jediný skladatelčin *Smyčcový kvartet, op. 8*, byl zkomponován v letním sídle rodiny na Třech studních o letních prázdninách po ukončení studia konzervatoře. Je komponován v moderním stylu s rozšířenou tonalitou, zahuštěnými harmoniemi a propracovanou rytmickou stránkou, která místy vychází z lidových zdrojů. Výrazně z něj vystupuje autorčin lyrický talent a silná emocionalita. Je zde také možné uvažovat o vlivu Janáčkovy tvorby, například v užití některých melodických figur, i když každý ze skladatelů hovoří zcela odlišným hudebním jazykem. Kvartet byl poprvé proveden Moravským kvartetem 5. října 1936 v Brně.

Oba smyčcové kvartety Leoš Janáček (1854-1928) zkomponoval během posledních pěti let života, proto patří k vrcholným dílům nejen jeho tvorby, ale také světové moderní hudební literatury. Zároveň můžeme oba považovat za programní díla, neboť se vztahují k mimohudebnímu obsahu. V případě 2. *smyčcového kvartetu* je to drama přímo autobiografické. Zkomponované

během tří týdnů „v ohni“ s podtitulem „Milostné dopisy“, který autor později upravil na „Listy milostné“ a konečně „Listy důvěrné“. Toto Janáčkově poslední životní vzplanutí patřilo Kamile Stösslové, manželce píseckého obchodníka, jež se promítla jako inspirace i do několika dalších jeho vrcholných děl včetně oper. Janáček původně také uvažoval o obsazení violy d'amore, kterou použil v několika operách či symfonií *Dunaj*, nicméně z praktických důvodů tento nápad nakonec opustil. Pomineme-li osobní příběh, zůstává tu niterná geniální kompozice napěchovaná emocemi, jež místy užívá náhlých zvrátů a ostrých střihů, které oddělují bloky kontrastního hudebního materiálu, v nichž se střetávají nervózní a exaltované pasáže s lyrickými vroucnými plochami. Materiál kvartetu se flexibilně pohybuje mezi modalitou typickou pro lidovou píseň a dur-mollovou diatonikou.

Jako žák Antonína Dvořáka patří Vítězslav Novák (1870–1949) spolu s Josefem Sukem k zakladatelské generaci české moderní hudby. Někdy bývá ve srovnání s ním považován spíše za intelektuální typ skladatele, což může souviset s jeho pedagogickým působením na mistrovské škole pražské konzervatoře. Z ní vzešla celá řada vynikajících skladatelů a skladatelek. Jako skladatel si Novák vážil zejména J. S. Bacha, L. van Beethovena, F. Schuberta nebo H. Berlioze. Nicméně snad ještě silnějším vlivem pro něj byl český, moravský a slovenský folklor, kterým se intenzivně zabýval a který přeraboval. Půlhodinový *Smyčcový kvartet č. 2 D dur* je dílem ještě mladého, avšak již zkušeného skladatele. Nezvyklé je jeho dvoudílné řešení, jehož první část zaujímá fuga ve volném tempu, jež postupně získává na vroucnosti a gradaci. Druhá věta exponuje několik charakterově odlišných typů hudby, od zatěžkaného úvodu přechází přes lyrickou část ke scherzové ploše, aby nakonec vplynula do dlouhého zpěvného závěru.

Martin Flašar

The composers of this evening's pieces, consisting of modern string quartets, have a close relationship not just to Brno, but to Moravian folk music as well.

Composer Vítězslava Kaprálová (1915–1940), who came from Brno, belonged to the interwar generation of composers that represented a transition between late Romanticism and the more sober style of modern French music. Although Kaprálová came from a prominent musical family, studying composition and conducting at Brno Conservatory was not a matter of course at the time in which she lived. She later continued her studies with Vítězslav Novák in Prague. He appreciated her feeling for setting lyrical works of poetry to music, though he literally had to forbid her from working on this in order to give her the chance of improving in other forms of music. Writing for string instruments is not typical of Kaprálová, though it is difficult to judge the general characteristics of her work as she died at the age of just 25. Her talent was, however, indisputable and, despite her youth, led her to conduct her *Military Sinfonietta* with the Czech Philharmonic in the presence of the President of the Republic and then to conduct a performance of this composition a year later with the BBC orchestra. Her *String Quartet, Op. 8*, the composer's only string quartet, was written at the family's summer residence in Tři Studně during the summer holidays after she had completed her studies at the conservatory. It is composed in a modern style with an extended tonality, condensed harmonies and a sophisticated rhythmic aspect that is, in some places, based on folk sources. It clearly shows the composer's lyrical talent and immense emotionality. It is also possible to consider the influence of Janáček's work here in, for example, the use of certain melodic patterns, even though the two composers each speak a completely different musical language. The quartet was first performed by the Moravian Quartet in Brno on 5 October 1936.

Leoš Janáček (1854–1928) composed both his string quartets during the last five years of his life, which is why they belong

among his greatest achievements and the masterpieces of the world's modern musical literature. They can also both be considered "programme pieces" as they relate to non-musical content. This is drama of a directly autobiographical nature in the case of his *String Quartet No. 2*. It was composed during three weeks "on fire" with the subtitle "Love Letters", which the composer later changed to "Letters of Love" and finally to "Intimate Letters". This last great passion in Janáček's life was ignited by Kamila Stösslová, the wife of a merchant from Písek, who also inspired several of his other masterpieces, including operas. Janáček also originally considered writing a part for the viola d'amore, which he had used in several operas and the *Danube* symphony, though he eventually abandoned this idea for practical reasons. Leaving aside the personal story, what remains is an intimate and ingenious composition loaded with emotions, which at times uses sudden twists and sharp patterns that separate blocks of contrasting musical material in which nervous and exalted passages collide with lyrical fervent surfaces. The quartet's material moves in a supple manner between the modality typical of a folk song and diatonic chords in D minor.

As a pupil of Antonín Dvořák, Vítězslav Novák (1870–1949) belongs along with Josef Suk to the founding generation of modern Czech music. Sometimes compared to him, he is considered more of an intellectual type of composer, which may be associated with his teaching work at the Master School at Prague Conservatory, from which a number of excellent composers, both male and female, emerged. As a composer, Novák particularly valued Johann Sebastian Bach, Ludwig van Beethoven, Franz Schubert and Hector Berlioz, though Czech, Moravian and Slovak folklore, which he studied intensively and reworked, had perhaps an even stronger influence on him. The half-hour *String Quartet No. 2 in D major* is the work of a composer who, although still young, is already experienced. Its two-part solution is unusual. The first part takes the form

of a fugue at an easy tempo, which gradually grows in fervour and gradation. The second movement features several types of music of different character; from a weighted introduction it moves to a lyrical section and then to a scherzo, before flowing finally into a long melodious conclusion.

Martin Flašar

Janáčkovo Kvarteto

Janáčkovo kvarteto vzniklo na brněnské konzervatoři v roce 1947 z řad studentů. Díky vynikající interpretaci děl Leoše Janáčka získal soubor právo nazývat se jménem tohoto významného skladatele. V roce 1955 podniklo Janáčkovo kvarteto, v dnes již legendárním složení Jiří Trávníček, Adolf Sýkora, Jiří Kratochvíl, Karel Krafka, první zahraniční turné a v průběhu několika let pokrýla umělecká činnost souboru všechny světadíly. Již osmé desetiletí působení na koncertních pódii si přirozeně vynutilo postupné změny v obsazení souboru, ale interpretační kánon a expresivní projev stále zůstávají obrazem hry Janáčkova kvarteta. V současnosti hraje soubor ve složení: Miloš Vacek – 1. housle, Richard Kružík – 2. housle, Jan Řezníček – viola, Lukáš Polák – violoncello. Janáčkovo kvarteto vystoupilo na významných světových festivalech (Bonn – Musikfestival, Edinburgh – Festival, Pražské jaro, Schleswig-Holstein – Festival, Festival – Alicante – Actual ad.), koncertních sálách (Londýn – Wigmore Hall, Edinburgh – Quins Hall, Tokio – Bunkakaikan, Osaka – Phoenix Hall, Soul – IBK Hall ad.) a nahrávalo pro proslulé nahrávací společnosti (Deutsche Grammophon, Naxos atd.).

The Janáček Quartet

The Janáček Quartet was founded by students at Brno Conservatory in 1947. The ensemble earned the right to name itself after the distinguished composer thanks to its outstanding interpretation of the works of Leoš Janáček. The Janáček Quartet, in the now legendary composition of Jiří Trávniček, Adolf Sýkora, Jiří Kratochvíl and Karel Krafka, undertook its first foreign tour in 1955, and the ensemble's artistic activity then covered all the world's continents over the course of a few years. Eight decades of performances on concert stages have naturally necessitated gradual changes in the composition of the ensemble, though its interpretation and expression have remained faithful to the traditional musicianship of the Janáček Quartet. The ensemble is currently made up of: Miloš Vacek – first violin, Richard Kružík – second violin, Jan Řezníček – viola, Lukáš Polák – cello. The Janáček Quartet has performed at major world festivals (Musikfestival Bonn, the Edinburgh Festival, Prague Spring, the Schleswig-Holstein Musik Festival, the Alicante Festival, the Actual Festival, etc.) and concert halls (London's Wigmore Hall, Edinburgh's Queen's Hall, Tokyo's Bunka Kaikan, Osaka's Phoenix Hall, Seoul's IBK Chamber Hall, etc.) and has made recordings for renowned record companies (Deutsche Grammophon, Naxos, etc.).

